

CÙNG với tham nhũng, thất thoát và lãng phí của công đang trở thành một trong những vấn đề bức xúc nhất hiện nay. Thực trạng này không chỉ trái với chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước, mà còn trái cả với luân thường đạo lý và những chuẩn mực đạo đức truyền thống ngàn đời của dân tộc ta.

Báo cáo tại phiên khai mạc Kỳ họp thứ 8 của Quốc hội khoá XI, Thủ tướng Phan Văn Khải khẳng định: Trong nhiều năm qua Việt Nam đã đạt được tốc độ tăng trưởng kinh tế thuộc nhóm các nước hàng đầu châu Á và thế giới, đời sống về mọi mặt của các tầng lớp nhân dân được cải thiện rõ rệt. Xoá đói giảm nghèo, chống dịch bệnh, chăm sóc y tế, phổ cập giáo dục... chuyển biến tích cực. Bên cạnh những mặt mạnh, Việt Nam vẫn đang phải đối mặt với không ít thách thức. Ngoài việc thua kém nhiều nước về trình độ phát triển kinh tế, công nghệ, sức cạnh tranh, năng suất lao động và hiệu quả đầu tư thấp... Thủ tướng còn chỉ rõ: *"Việc làm trong sạch bộ máy và thực hiện dân chủ chưa đáp ứng yêu cầu của dân, nhất là tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí đang rất phổ biến và nghiêm trọng chưa bị đẩy lùi, khiến lòng dân không yên."*

Tham nhũng, thất thoát, lãng phí của công đang trở thành một trong những lực cản làm suy yếu quá trình nuôi dưỡng và khai thác các nguồn lực. Trong các loại lãng phí, theo ý kiến của Phó Thủ tướng Vũ Khoan "độc khoét"

Phát triển kinh tế - xã hội và cuộc đấu tranh

CHỐNG THẤT THOÁT, LÃNG PHÍ

TRƯƠNG GIANG LONG

ngân sách nhà nước là loại lãng phí lớn nhất. Đây là vấn đề đã được Quốc hội cảnh báo nhiều lần, Đảng và Nhà nước cũng đã có nhiều chỉ thị, nghị quyết, nhân dân bất bình, nhưng hiệu quả đấu tranh ngăn chặn thấp.

Những năm gần đây các cơ quan chức năng đã có nhiều nỗ lực, thanh tra, khám phá và đưa ra xét xử công khai nhiều vụ trọng án trừng trị thích đáng những kẻ phạm tội, thu về cho Nhà nước một lượng tài sản không nhỏ. Ví dụ như vụ nhà máy lọc dầu Dung Quất, Ngân hàng Việt Hoa thành phố Hồ Chí Minh vụ Lã Thị Kim Oanh; rà soát Chương trình 135, sắp xếp lại hệ thống các nhà máy đường, các công trình thủy lợi, cảng cá, cảng biển. Chính phủ cũng tập trung chấn chỉnh 4 nhóm công sản đang gây lãng phí, thất thoát lớn như: nhà công, xe công, điều hòa nhiệt độ, điện thoại di động; rà soát lại tiêu chuẩn chế độ đi tham quan học tập kinh nghiệm ở nước ngoài... Nhưng nhìn chung giải pháp chưa đủ mạnh, mức độ chuyển biến chậm, tốc độ lây lan của các loại hình tội phạm này vẫn tăng nhanh, quy mô và hậu quả rất lớn. Điều đó ngày càng gây nhiều âu lo, bất bình và bức xúc trong các tầng lớp nhân dân. Vì vậy, năm 2006 được

Chính phủ xác định là năm tuyên chiến với lãng phí, thất thoát, là *năm quyết liệt chống "đục khoét" ngân sách nhà nước trong lĩnh vực mua sắm tài sản công, đầu tư xây dựng cơ bản. Chấn chỉnh lối quy hoạch đầu tư theo kiểu phong trào, chấm dứt tình trạng đầu tư ồ ạt, phân tán, không đồng bộ, gây lãng phí lớn.*

Để bảo đảm nhịp độ tăng trưởng, đưa nền kinh tế tiếp tục phát triển theo chiều sâu, đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, gắn với phát triển kinh tế tri thức; chống thất thoát lãng phí phải trở thành nhiệm vụ trọng yếu và thường xuyên, liên tục trong chiến lược phát triển chung của Chính phủ. Căn cứ vào số liệu báo cáo của cơ quan có thẩm quyền, chỉ riêng lĩnh vực xây dựng cơ bản, mỗi năm chúng ta chi từ 20 đến 30 ngàn tỉ và thất thoát trong lĩnh vực này theo ông Trần Quốc Thuận, Phó Chủ nhiệm Văn phòng Quốc hội là từ 20% đến 30%. Nếu triệt để chống lãng phí trong xây dựng cơ bản hàng năm chúng ta có thể tiết kiệm được nhiều chục tỉ đồng, đồng thời góp phần làm trong sạch và lành mạnh hóa bộ máy, trực tiếp nâng cao hiệu quả đầu tư, đẩy nhanh quá trình tăng trưởng từ sức mạnh nội lực. Do đó, tăng trưởng và phát triển kinh tế phải đi đôi và gắn liền với cuộc đấu tranh chống thất thoát, lãng phí. Đấu tranh chống thất thoát, lãng phí là điều kiện để phát triển và tăng trưởng.

Tuy nhiên, để cuộc chiến chống loại tệ nạn này đạt hiệu quả, trước hết cần nhận diện đúng những biểu hiện của nó. Dựa vào những kết luận của các cơ quan bảo vệ pháp luật, có thể chia thất thoát, lãng phí tài sản của Nhà nước và nhân dân thành mấy nhóm sau đây:

— *Nhóm thứ nhất: Thất thoát lãng phí do trình độ nhận thức và hiểu biết hạn chế, năng lực quản lý và điều hành yếu kém, sắp xếp, đề bạt bố trí cán bộ không hợp lý...* Biểu hiện cụ thể của các loại sai phạm thuộc nhóm này là:

quy hoạch không chọn lọc và thiếu tính khả thi, đầu tư dàn trải, phân tán, tính toán phân bổ nguồn vốn và sắp xếp không khoa học dẫn đến hiệu suất đầu tư thấp, chi tiêu ngân sách không đúng quy định, chế độ; gây thất thoát, lãng phí lớn. Đó là chưa kể đến nhiều dự báo thiếu căn cứ, không lường hết các rủi ro do tác động của thiên nhiên và sự biến động của thị trường gây ra. Chẳng hạn, nhiều công trình đầu tư hàng ngàn tỉ nhưng hiệu quả thấp như: hồ chứa nước Đồng Xoài, Bình Phước 55,8 tỉ đồng; công trình tưới tiêu nước cho lúa ở tỉnh Hòa Bình 63,8 tỉ đồng; nhà máy đường Quảng Ngãi đầu tư 200 tỉ đồng; dự án nuôi bò sữa ở Sơn La 1.000 tỉ đồng và hàng loạt các dự án, công trình xây xong sử dụng không hiệu quả.

— *Nhóm thứ hai: Thất thoát, lãng phí do sự bất cập của cơ chế, chính sách, sự thiếu đồng bộ của hệ thống pháp luật.* Những năm qua thất thoát, lãng phí ở nhóm này diễn ra khá phổ biến, với nhiều biểu hiện khác nhau, gây hậu quả nghiêm trọng. Chẳng hạn như lợi dụng kẽ hở của chính sách và pháp luật để tự đặt ra các khoản thu ngoài quy định; miễn giảm thuế tùy tiện và có chủ ý; hóa giá tài sản thấp hơn mức thị trường; cổ phần hóa trong nội bộ các doanh nghiệp; đấu thầu độc quyền; thông đồng, móc nối với các công ty trong và ngoài nước, khai tăng, khai khống giá... Các hành vi trên đây đều được những cán bộ thoái hóa, biến chất triệt để khai thác để đục khoét và trục lợi.

— *Nhóm thứ ba: Thất thoát, lãng phí do thiếu ý thức tổ chức và tinh thần trách nhiệm, nhất là trách nhiệm quản lý của những cán bộ chủ chốt trong các ngành kinh tế trọng điểm.* Biểu hiện của nhóm sai phạm này là đưa ra các quyết định sai trái, làm thất thoát và sử dụng vốn một cách tùy tiện. Hàng loạt các dự án quy hoạch không khả thi, ngâm vốn quá lâu, hoặc kéo dài thời gian thi công, sử dụng kém hiệu

quả nguồn vốn, gây lãng phí lớn. Thậm chí còn để cho kẻ xấu lợi dụng trục lợi, không kịp thời phát hiện, bao che, xử lý thiếu kiên quyết, hoặc nuông nhẹ những sai phạm của cấp dưới.

Thứ tư - Nhóm thứ tư: Thất thoát, lãng phí do cố ý làm trái, gây hậu quả nghiêm trọng. Loại tiêu cực này không những làm tổn thất về mặt tài sản mà nguy hại hơn, nó còn làm mất niềm tin của nhân dân vào đội ngũ cán bộ, công chức, vào bản chất của chế độ. Năm 2004, *thanh tra 167 dự án giao thông nông thôn, có 119 dự án mắc sai phạm; thanh tra 296 dự án kiên cố hóa kênh mương thủy lợi phát hiện 213 dự án có sai phạm.* Cũng trong năm 2004, ngành tài chính phát hiện *nhiều địa phương, đơn vị tự đặt các khoản thu sai quy định là 506,755 tỉ; chi sai nguyên tắc là 136,473 tỉ; 26 đơn vị mua 396 xe ô tô quá quy định 52,66 tỉ... số tiền lãng phí điện thoại công cũng đã lên đến vài chục tỉ đồng.* Năm 2005, ở thành phố Hồ Chí Minh qua giám sát 76/373 công trình xây dựng cơ bản do Sở Giao thông - Công chính và Sở Giáo dục - Đào tạo làm chủ đầu tư có 17 công trình vi phạm, tỷ lệ thất thoát vốn đầu tư xây dựng cơ bản là 7%.

Điều đáng quan tâm hơn là sự suy thoái xuống cấp nghiêm trọng của một bộ phận cán bộ, công chức nhà nước. Họ thuộc nhóm những tội phạm có tri thức, có năng lực, trình độ tổ chức quản lý, hiểu biết đầy đủ, tường tận về chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước nhưng vẫn cứ cố tình làm trái để trục lợi. Các vụ phạm tội của một số cán bộ ngành dầu khí, điện lực, Tổng công ty Hàng hải... thời gian gần đây là những ví dụ.

Cố ý làm trái và thiếu tinh thần trách nhiệm cùng với những biểu hiện được khái quát như nêu ở trên không tồn tại riêng biệt. Nó tác động và gắn kết với nhau gây nên những tổn thất vật chất, tinh thần to lớn cho xã hội.

Nhưng ngăn chặn và chống loại tội phạm này bằng cách nào có hiệu quả là điều mà toàn Đảng, toàn dân đang rất bức xúc, trăn trở. Không một ai có lương tri lại dung thứ cho các hành vi tham nhũng, lãng phí, nhưng chống loại tội phạm này là một cuộc chiến cam go và không đơn giản.

Để đẩy mạnh sự nghiệp đổi mới và hội nhập kinh tế quốc tế, phải kiên quyết đấu tranh chống tham nhũng, chống thất thoát, lãng phí. Trước mắt tập trung vào mấy nhóm giải pháp sau đây:

Thứ nhất, toàn Đảng, toàn dân phải có quyết tâm và ý chí thống nhất cao. Thực tiễn qua một số vụ án lớn như: Lã Thị Kim Oanh, Tổng công ty dầu khí, xăng dầu hàng không... cho thấy, nếu Đảng và Nhà nước quyết tâm cao, chỉ đạo của chính quyền các cấp sâu sát, sự phối hợp đồng bộ, có hiệu quả của các cơ quan bảo vệ pháp luật: công an, thanh tra, viện kiểm sát, tòa án... sự sắp xếp, bố trí cán bộ hợp lý, có cơ chế thanh tra giám sát chặt chẽ, thưởng phạt nghiêm minh thì chắc chắn chống tham nhũng, thất thoát, lãng phí sẽ chuyển biến tốt và có kết quả.

Thứ hai, phải xem cuộc đấu tranh chống tham nhũng, thất thoát lãng phí là sự nghiệp của toàn Đảng, toàn dân, phải có phương thức tổ chức để nhân dân giám sát, kiểm tra các lĩnh vực hoạt động của bộ máy nhà nước. Những năm qua cuộc đấu tranh chống tham nhũng, chống thất thoát, lãng phí đã được cán bộ, đảng viên, nhân dân tham gia hưởng ứng nhưng chưa mạnh. Vì vậy, Chính phủ nên sớm có những văn bản quy định cụ thể để người dân thông qua các tổ chức chính trị - xã hội của mình giám sát, kiểm tra các hoạt động của cán bộ, công chức. Đặc biệt là giám sát các lĩnh vực đầu tư, các công trình xây dựng cơ bản, chi tiêu ngân sách.

Thứ ba, phải có hệ thống pháp luật và một cơ chế, chính sách minh bạch, khoa học. Hệ thống pháp luật đồng bộ là yếu tố bảo đảm cho cuộc đấu tranh chống tham nhũng, thất thoát, lãng phí đủ độ tin cậy và là “điểm tựa” vững chắc để nhân dân tham gia, đồng thời là công cụ bảo vệ người trung thực. Cơ chế chính sách và hệ thống pháp luật đồng bộ là nhân tố quy tụ tập hợp sức mạnh tổng hợp của khối đại đoàn kết toàn dân, tham gia phòng ngừa và ngăn chặn mọi hành vi phạm tội. Pháp luật và chính sách cũng là hệ thống rào cản pháp lý để những kẻ suy thoái, biến chất, muốn tham nhũng, hoặc làm thất thoát lãng phí cũng khó có điều kiện để thực hiện.

Thứ tư, nghiêm trị những kẻ phạm tội, nhất là những kẻ có chức, có quyền cố ý làm trái và thiếu ý thức trách nhiệm gây hậu quả xấu. Nhiều năm qua, những người gây ra tổn thất, lãng phí chưa bị xử lý nghiêm minh. Ở Trung Quốc những kẻ tham nhũng, gây thất thoát, lãng phí được xử ở khung hình phạt cao, nên đã có tác dụng giáo dục và răn đe, để những kẻ có ý định nhưng chưa kịp phạm tội lấy đó làm gương không dám phạm tội, những kẻ đã phạm tội không dám tái phạm. Không kiên quyết, nương tay với nhóm tội phạm loại này là không đủ sức răn đe, là miếng đất dung dưỡng để tội phạm tiếp tục tồn tại và phát triển. Trả lời phỏng vấn báo Sài Gòn giải phóng ngày 19-10-2005, nguyên Thủ tướng Võ Văn Kiệt chỉ rõ, khi xảy ra tham nhũng, thất thoát thì trách nhiệm của người đứng đầu một tập thể, một ngành, địa phương không thể không đặt ra. Đồng chí cho rằng, để ngăn chặn tham nhũng và thất thoát, lãng phí trước hết phải xử lý nghiêm khắc trách nhiệm của cá nhân và tập thể đứng đầu. Đó là phương thức hữu hiệu nhất hiện nay để trị căn bệnh thất thoát, lãng phí.

Thứ năm, là bố trí, sử dụng hợp lý và thực hiện nghiêm chính sách luân chuyển cán bộ.

Không nên để cán bộ ở những vị trí chủ chốt liên tục trong nhiều khóa, nhiều năm, nhất là ở những môi trường có nhiều “cám dỗ”. Đồng thời, phải có quy định cụ thể đối với vợ con và những người thân của cán bộ có chức, quyền không để cho kẻ xấu lợi dụng họ, để mua chuộc, lôi kéo, thực hiện các hành vi tham ô, tham nhũng. Phòng ngừa và ngăn chặn kịp thời vẫn là phương thức bảo vệ cán bộ hữu hiệu hơn cả. Mặt khác, trong điều kiện phát triển kinh tế thị trường, hội nhập và cạnh tranh gay gắt hiện nay, cán bộ các ngành quản lý kinh tế vừa phải bảo đảm phẩm chất chính trị, đạo đức, vừa phải có năng lực chuyên môn giỏi. Sử dụng đúng cán bộ và có cơ chế giám sát tốt, chắc chắn sẽ góp phần ngăn chặn có hiệu quả thất thoát, lãng phí.

Thứ sáu, tăng cường đẩy mạnh công tác thanh tra, kiểm tra. Nên quy định rõ trách nhiệm, quyền hạn cho các cơ quan bảo vệ pháp luật. Ở đâu có tham nhũng, tiêu cực, lãng phí thì ở đó thủ trưởng đơn vị, cơ quan thanh tra, cơ quan bảo vệ pháp luật các cấp phải chịu trách nhiệm và phải bị xử lý trước pháp luật. Những cán bộ để cho tiêu cực nảy sinh trên địa bàn mình quản lý, thuộc chức trách, nhiệm vụ được giao cần xử lý kỷ luật thích đáng. Có như vậy, kỷ cương phép nước mới được duy trì, cuộc đấu tranh chống thất thoát, lãng phí mới hy vọng có kết quả.

Cuộc đấu tranh chống thất thoát, lãng phí đang phải đối mặt với những khó khăn, thách thức không nhỏ, nhưng với quyết tâm của Đảng, Quốc hội, Chính phủ và được nhân dân đồng lòng, sẽ có nhiều cách làm hay, hiệu quả, và chúng ta tin nạn tham nhũng, thất thoát, lãng phí sẽ được ngăn chặn, đẩy lùi. Từ đó sẽ củng cố niềm tin của nhân dân vào bản chất tốt đẹp của chế độ, góp phần tạo ra nguồn lực thúc đẩy nhanh quá trình đổi mới và hội nhập vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh. □